

Урахування гендерної складової в програмах, проектах, ініціативах

Комплексний підхід до гендерного інтегрування передбачає вибудову гнучкого механізму, який враховує загальні системні підходи, концепції гендерного аналізу та вчасно реагує на зміни і тенденції як самого проекту чи програми, так і зовнішніх умов.

Цей короткий текст не є повною інструкцією, це швидше контрольний список, на який слід звернути увагу для системного урахування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. В ньому не розкриваються ключові концепції, пов'язані з гендером. Для їх розуміння і використання слід звернутися до інших джерел.

Серед передумов успішного інтегрування принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків варто відзначити наступні:

- політична воля (це не лише усно висловлене бажання керівництва, а і закріплене відповідними документами починаючи з мети проекту чи програми і включно до індикаторів)
- технічна спроможність персоналу (знання і навички щодо загальних понять і концепцій і конкретні вміння реалізовувати гендерний підхід в проекті чи програмі)
- наявність планів гендерного інтегрування (найпростіші плани передбачають визначення особи, відповідальної за координацію гендерних підходів в проекті чи програмі (gender focal points), навчання персоналу з гендерної проблематики, заходи з програмової діяльності, а також звітність)
- гендерно сенситивна організаційна культура (загальна атмосфера в колективі, позбавлена сексизму та інших проявів дискримінації, є важливою складовою успішної реалізації гендерного підходу)

Знання концепцій гендерного аналізу допомагає знайти найефективніший інструментарій для конкретних програми чи проекту. Найчастіше вживаними є наступні.

- статистика диференційована за статтю
- паритетна участь жінок і чоловіків в усіх заходах
- урахування можливого різного гендерного впливу (непряма дискримінація, коли нейтральні умови, вимоги, принципи призводять до різного впливу, зокрема, на чоловіків і жінок
- доступ до ресурсів
- гендерні практичні потреби і стратегічні інтереси

Нижче наведені деякі приклади застосування гендерної складової в різних видах діяльності.

Навчання (семінари, тренінги)

Залежно від теми, наповнення гендерного компоненту може мати різний характер, але важливо пам'ятати, принаймні, наступні моменти:

- гендерний паритет участі (якщо ви, як організатори, впливаєте на відбір учасниць і учасників заходу, якщо для цього є можливість, варто нагадувати про паритетну участь жінок і чоловіків)
- статистика диференційована за статтю щодо складу учасників і учасниць навчального заходу
- мова позбавлена сексизму (оціночні судження, невербальна поведінка тощо, що порушують принципи недискримінації, принижують гідність)
- заохочення мовної сенситивності з використанням фемінітивів, за можливості, нейтральних визначень там, де традиційно використовується чоловічий рід, тощо
- наскрізність гендерної проблематики в усі компоненти навчання чи планування окремого гендерного розділу

Аналітичні матеріали не спрямовані на гендерну тематику

- статистика диференційована за статтю для всіх даних, що збираються в рамках аналітичного матеріалу
- інтерпретації, тлумачення, висновки і рекомендації з урахуванням гендерної складової мають робити чи перевіряти гендерні експерти

Візуальна продукція

- уникнення стереотипних зображень жінок і чоловіків (вигляд, ролі, посади, поведінка, тощо)
- збалансоване, де можливо, представлення жінок і чоловіків

Важливим інструментарієм у впровадженні принципу рівних прав та можливостей жінок і чоловіків є гендерний аналіз. Це не лише формальна відповідь на вимогу застосування гендерного компоненту, а і інструментарій більш ефективної реалізації проекту в цілому.

Типові помилки при проведенні гендерного аналізу

- пошук універсального інструментарію (приклад висловлювання – «шукали, шукали схеми гендерного аналізу, а всюди все різне – заплуталися»)

- формальний підхід до проведення гендерного аналізу (приклад - у проекті дається окрема інформація про гендер, що не має практичного застосування для галузі / проекту)
- використання наявних у світі тенденцій як реальних результатів гендерного аналізу (приклад - утиск прав жінок під час проведення приватизації, обмежений доступ дівчаток до освіти – можуть не мати підтвердження на місцевому рівні)
- спрощена інтерпретація результатів (приклад – «в організації працюють жінки, значить з гендером все нормально»)

Приклади використання гендерного аналізу

Проекти / програми, в яких використовувався гендерний аналіз	Результати гендерного аналізу	Запропоновані/ проведені зміни
Вирощування органічної продукції	<p>— жорсткий розподіл гендерних ролей в сім'ях фермерів у домашньому господарстві і у виробництві органічної продукції. Ризик – у випадку відсутності одного з членів родини є загроза сільськогосподарському процесу</p> <p>— жінки не враховують свої традиційні гендерні потреби у плануванні покупок для сім'ї і господарства. Ризик – батьки і діти часто не бачать перспектив залишатися в селі і</p>	<p>— врахування гендерного паритету у формуванні груп, які їдуть на стажування до Швейцарії</p> <p>— проведення гендерної просвітницької роботи в агроколеджу і серед учасниць і учасників проекту</p>

	працювати у сільському господарстві	
Заходи з відновлення лісів у Карпатах	<p>— жінки і чоловіки мають тенденції по-різному використовувати ліс</p> <p>— спостерігається переважне «чоловіче» використання лісу, що веде до його однобічної експлуатації з негативними наслідками</p>	<p>— аналіз відмінностей використання лісу жінками і чоловіками та врахування в плануванні заходів з відновлення лісів</p>
Аудит безпеки територій	<p>— визначення потенційно небезпечних місць в населених пунктах</p>	<p>— проведення інформаційної і адвокаційної кампаній з метою просвіти населення і усунення джерел небезпеки</p>
Страхування сільського сподарських виробників	<p>— тенденції розподілу праці з переважанням чоловіків серед керівництва господарств і жінок серед бухгалтерів. Ризик – бухгалтерки відвідують семінари з агрострахування, але чоловіки-керівники не враховують отриманні знання у прийнятті рішень</p>	<p>— організація семінарів із залученням водночас жінок і чоловіків</p>
Освітні програми і проекти	<p>— відставання хлопців в успішності</p> <p>— наявність «прихованого навчального плану», що сприяє створенню різних можливостей в освіті хлопців і дівчат</p>	<p>— розвиток мотиваційних моделей підвищення успішності для хлопців</p> <p>— усунення або зниження впливу «прихованого</p>

		навчального плану»
Регулятор на політика бізнесу	— частка жінок значно вища в малому і мікро- бізнесі, а також в певних галузях – торгівля, харчування, побутові послуги, що призводить до того, що жіночий бізнес платить вищі податки і неофіційні платежі у відносному вимірі	— покращання регуляторної політики в цілому
Реформа системи охорони здоров'я	— чоловіки рідше займаються профілактикою та раннім виявленням хвороб	— розвиток мотивації і відповідних каналів комунікації для підвищення усвідомленості чоловіками необхідності раннього виявлення хвороб
Робота з особистим селянським господарством для створення кооперативів	— SWOT аналіз відкриває розширені можливості для виробництва із включенням «жіночого» і «чоловічого» погляду	— врахування жіночого і чоловічого досвіду у плануванні та впровадженні проектів СОК
Організаційний гендерний аналіз	— різні гендерні ролі жінок і чоловіків в офісі, що не стосуються функціональних зобов'язань. Ризик – дискримінація	— усунення факторів неформального розподілу гендерних ролей